

FAGFORBUNDET

Nærings- og fiskeridepartementet,
Postboks 8090 Dep,
0032 Oslo

Oslo 4. juli 2014

Vår ref / 14/4542

Saksbehandler

Bente Kristine Aasjord / tlf. 952 78 400

INNFØRING AV STRUKTURKVOTEORDNING FOR DEN MINSTE SJARKFLÅTEN - HØRINGSUTTALELSE

Nærings- og fiskeridepartementet sendte 29. april 2014 på høring forslag om innføring av en strukturkvoteordning for fartøy under 11 meter hjemmelslengde i lukket fiske. Dette er den eneste gjenværende gruppen av fiskefartøy i lukkede fiskerier som ikke har adgang til å strukturere. Forslaget innebærer endringer som vil føre til at det blir færre fiskefartøy og at de nasjonale fiskeressursene konsentreres på færre og større hender. Departementet kan med hjemmel i havressursloven innføre endringsforslaget gjennom en forskriftsendring.

Det er 4850 registrerte norske fiskefartøy under 11 m. Av disse har nær 1200 fartøyskvoter (kvoterettigheter) i fisket etter torsk, hyse og sei. I tillegg kommer fartøy som er "hjemlet" i gruppen under 11 m, men som har en faktisk lengde over 11 m. Medregnet disse, utgjør den aktuelle flåtegruppen i lukket fiske vel 1400 fartøy. De øvrige fartøyene under 11 m fisker i åpen gruppe. Av totalt 1904 fartøy med torskerettigheter i hele kystflåten, utgjør dermed fiskefartøyene under 11 m hovedtyngden av kystflåten. Nær 90 % av flåten under hjemmelslengde 11 m er tilhørende i Nord-Norge. Ytterligere fakta om flåten finnes i vedlegg til saken.

Vurdering og analyse:

Landsstyret i Fagforbundet reiste i mars 2014 krav om at fiskeressursene skal forbli fellesskapets eiendom og at utbyttet av fiskerierne også skal komme kystbefolkningen til gode, og viste i denne sammenheng til hva Stortinget har knesatt i fiskerilovgivningen, både om at fiskeressursene skal "sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna" (Havressurslovens §1) og at "Dei viltlevande marine ressursane ligg til fellesskapet i Noreg" (§2).

Uttalelsen følger opp en rekke tidligere vedtak som er fattet, blant disse i sak 06/4231: Høring NOU 2006:16 Strukturvirkemidler i fiskeflåten, der Fagforbundet uttaler at "Den mest hensiktsmessige måten å fordele utbytte av fiskeressursene – ressursrenten – på, er å sikre at ressursrettighetene forblir i samfunnene langs kysten, og sikres i en bærekraftig, variert flåte og i levende kystsamfunn. Dette vil danne grunnlag for videre næringsutvikling, verdiskaping og levedyktige distrikter (...)". Departementets forslag om å innføre strukturkvoter i den minste sjarkflåten, strider derfor på flere punkter mot de fiskeripolitiske posisjoner Fagforbundet tidligere har inntatt.

Det er flere grunner til å reise spørsmål til hvordan departementet framstiller saken og begrunner behovet for økt privatisering gjennom en strukturvoteordning. Da regjeringen la fram høringsnotatet, uttalte statsminister Erna Solberg i en pressemelding at "Regjeringen vil øke lønnsomhet og rekruttering i kystfisket". I Høringsnotatet utdypes sammenhengen mellom privatisering, lønnsomhet og rekruttering på denne måten: "Samtidig vil ei strukturvoteordning bidra til å sikre framtidig lønnsemd i arbeidsplassane, noko som igjen vil bidra til busetting, sysselsetting og rekruttering". Videre hevder departementet: "Om fartøygruppa får høve til å auke driftsgrunnlaget sitt vil det skape grunnlag for både fornying av fartøy og betre inntekt eigar og mannskap. Betre lønnsemd vil også gjere næringa meir attraktiv for unge fiskarar. Departementet konkluderer etter dette med at det er grunn til å innføre eit strukturverkemiddel for gruppa". Departementet hevder også at strukturering er miljø- og klimavennlig. "Reduksjon i talet på fartøy vil venteleg innebere mindre utslepp av klima- og miljøgassar som CO2 og NOX. Auka lønnsemd for flåten vil også gje høve til ei fornying som kan føre til meir miljøvennleg utforming av skrog og meir effektivt framdriftsmaskineri". Privatisering framstilles som et "columbi egg" som løser de fleste av fiskerinæringens problemer. Det er problematisk at departementet unnlater å begrunne hvordan. En rekke forhold peker i motsatt retning av departementets påstander:

Rekruttering: I alle flåtegrupper har antall fartøy gått markert ned siden 2004, med unntak av fartøy mellom 10 og 11 m. Her har flåten økt med ca 12 % og økningen er kommet i de tre nordligste fylkene¹. Mange steder er økningen knyttet til at ungdommer har etablert seg som fiskere – fordi de i denne flåtegruppen har anledning til å komme seg inn i fisket uten å kjøpe kvoter. Dette har ført til en "fornyning" av fiskerimiljøene i mange nordnorske kystsamfunn. Som Finnmark fylkeskommune viser til i sin høringsuttale har flåten under 11 meter blitt en viktig rekrutteringsarena for ungdom som vil satse på næringsutvikling gjennom fiskeri. Strukturering i denne flåtegruppen er noe som "særlig vil ramme muligheten for de unge", skriver fylkeskommunen i sin uttalelse.

Flåtefornyning: Dersom det var en positiv sammenheng mellom strukturvoteordninger og flåtefornyelse, kunne det forventes at flåtegrupper som har strukturert, hadde en gjennomgående lavere snittalder på fartøyene enn de som ikke har hatt adgang til strukturering. Som departementet selv viser i høringsnotatet, er ikke dette tilfellet. Fartøy under 11 m har en snittalder på 27 år, som så vidt er over gjennomsnittet. Lengdegruppen mellom 15-og 21 m som har hatt adgang til å strukturere helt siden 2003, har derimot en

¹ Fiskeridirektoratet

snittalder på over 35 år. Dette støtter ikke departementets konklusjon om at strukturering fremmer flåtefornyelse. En alternativ konklusjon kan være at strukturering genererer så høy gjeldsbyrde at det ikke er rom for nyinvestering.

Lønnsomhet: Økt lønnsomhet er et hovedargument i regjeringens argumentasjon for privatisering av fiskerettigheter. Samtidig viser departementet til flere forhold som peker i retning av at strukturering svekker lønnsomheten. I høringsnotatet framgår det at den delen av flåten som har minst (fartøy mellom 11-15m) eller ingen (fartøy under 11 m) adgang til strukturering har størst total kapitalrentabilitet. Flåten under 11 m har videre en høyere egenkapitalgrad og lavere gjeldsgrad enn den øvrige flåten. Begge deler har sammenheng med at kvotekjøp er en betydelig belastning på fartøyets økonomi. Et annet mål for flåteøkonomi er driftsmargin. Som departementet viser til, er denne svakere for flåten under 11 m enn i de øvrige flåtegruppene. På dette punktet er det nødvendig å påpeke at mange av de små fartøyene ofte er enkeltmannsforetak, ikke aksjeselskap, slik større fartøy oftest er. Driftsmarginen er derfor ikke relevant for å sammenligne lønnsomheten mellom fiskebåter i aksjeselskaper og en sjarkflåte som i hovedsak er organisert som enkeltmannsforetak. Skal man sammenligne lønnsomheten i forskjellige fartøygrupper må man sammenligne bunnlinjen hvor også finanskostnadene er fratrukket. Det er med andre ord ingen åpenbar sammenheng mellom strukturering og økt lønnsomhet. På tross av dette framholder departementet denne påstanden.

Bosetting: I nordområdepolitikken har regjeringen sagt at den vil trygge bosetting og tilstedeværelse i nord. Hensikten med strukturering er å få færre fiskere og færre båter. Dette betyr svekket bosetting og at flere fiskeriavhengige samfunn kommer under kritisk masse for å kunne opprettholde fiskerimiljøer og tilhørende struktur av fiskemottak. Den foreslåtte strukturvoteordningen har potensial til å redusere antall fartøy med rettigheter i den aktuelle flåtegruppen med 3/4. I tillegg vil dette øke presset og dermed lønnsomheten på åpen gruppe. Departementet unnlater å forklare hvordan dette vil trygge bosettingen i nord.

Klima og miljø: Det er nær sammenheng mellom flåtestørrelse og klimautslipp. I fisket etter torsk har flåten under 11 m et drivstofforbruk pr tonn torsk på under 50 % av forbruket i den største kystflåten (mellom 21-28 m), og mellom 18-30 % av energiforbruket i havfiskeflåten². I tillegg fisker den minste flåten utelukkende med selektive redskaper, som sparer ungfisk og dermed har et bedre og mer rasjonelt beskatningsmønster. Sett fra et framtidsrettet klima- og miljøsynspunkt burde en større del av torskekvoten tas av sjarkflåten enn i dag. Å bygge ned den mest miljø- og klimavennlige fiskeflåten er et steg i feil retning.

Sjøsamsk kultur: I nordområdepolitikken har regjeringen uttalt at de vil ivareta de folkerettslige forpliktelsene overfor samene. Som både Sametinget og Finnmark

² Naturvernforbundet. Drivstoffsubsidier og Co2 utslipp i fiskeflåten. (2008)

fylkeskommune viser til, vil en strukturvoteordning i flåten under 11 m ramme de sjøsamiske områdene særlig hardt fordi flåten under 11 m er helt avgjørende for opprettholdelsen av disse samfunnene.

Om den politiske prosessen: Fagforbundet er inneforstått med at departementet har hjemmel til å innføre strukturvoter i den minste sjarkflåten gjennom en forskriftsendring. Privatisering av fiskerettigheter er en irreversibel prosess. I tillegg utfordrer denne reguleringsformen sentrale fundament som Stortinget har lagt til grunn i fiskerilovgivningen, både om at fiskeressursene skal "sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna" (Havressurslovens §1) og at "Dei viltlevande marine ressursane ligg til fellesskapet i Noreg" (§2).

Privatisering av retten til fiske er dessuten svært kontroversielt langs kysten og hos befolkningen – særlig i nordområdene, noe som allerede før høringsfristen kommer klart til uttrykk. I skrivende stund har både Finnmark og Nordland fylkesting behandlet saken, begge har sagt nei til strukturvoter i den minste sjarkflåten. Det samme har Sametinget, og flere kommuner. I sine uttalelser fra de to fylkestingene, viser begge til at de i 2009 bad om at strukturvotene evalueres og at myndighetene utreder alternative reguleringsmodeller til dagens markedsbaserte kvoteallokeringsystem. Dette kravet gjentar de i sine høringssvar. Selv i regjeringen er forslaget kontroversielt: Fire dager etter at strukturforslaget ble lagt fram av regjeringen, vedtok FrPs landsmøte å gå mot strukturvoter i flåten under 11 m.

Også i fiskerinæringen er forslaget kontroversielt. Norske Sjømatbedrifters landsforbund uttaler til Fiskeribladet 21. juni at de ikke ønsker en strukturering med påfølgende nedbygging av den minste kystflåten. Styret i Nordland Fylkes Fiskarlag som representerer landets største sjarkfylke sier enstemmig nei³, det samme gjør Norges Kystfiskarlag og den samiske fiskeriorganisasjonen Bivdi.

Som dette viser, er departementets forslag om økt privatisering av fiskerettigheter gjennom en strukturvoteordning i den minste sjarkflåten så kontroversielt at det eneste naturlige er at departementet enten trekker forslaget eller legger det fram for Stortinget for behandling.

Konklusjon:

Fagforbundet støtter ikke at det innføres en strukturvoteordning i kystflåten under 11 meter hjemmelslengde, ut fra følgende begrunnelse:

Strukturvoter innebærer en økt og irreversibel privatisering av retten til å drive fiske. Dette er kontroversielt fordi det har store negative samfunnskonsekvenser og utfordrer overordnede prinsipper Stortinget har knesatt i fiskerilovgivningen, både om at fiskeressursene skal "sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna" (Havressurslovens §1) og at "Dei viltlevande marine ressursane ligg til fellesskapet i Noreg" (§2).

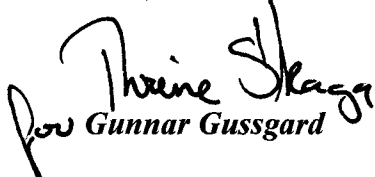
Den eksisterende strukturvoteordningen som er innført i den øvrige fiskeflåten er ikke forsvarlig evaluert. Departementet begrunnelse for forslaget om å også innføre ordningen i

³ Fiskeribladet 20/6.14

den minste fiskeflåten er gjennomgående mangelfull. Dette og den store motstanden som allerede er kommet til uttrykk både i næringen og i ulike politiske miljøer i den pågående prosessen, tilsier at forslaget enten trekkes, eller at saka legges fram for Stortinget.

I tråd med kravene fra flere fylkesting i Nord-Norge ber Fagforbundet regjeringen om at strukturvoteordningen evalueres i den øvrige flåten og at det utredes alternative modeller til kvoteallokering basert på kjøp og salg av rettigheter.

Oslo, 24.06.2014

Gunnar Gussgard

administrativ leder

Gunn Karin Gjul

avdelingsleder/enhetsleder